

บทที่ 1

บทนำ

1.1) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เกาะรัตนโกสินทร์ เป็นศูนย์กลางของกรุงเทพมหานครทางประวัติศาสตร์ เป็นจุดเริ่มต้นของเมืองที่ก่อตั้งขึ้น และมีวิวัฒนาการมาช้านานถึง 200 ปีเศษ โดยเป็นทั้งเมืองหลวง ศูนย์การบริหารราชการ และศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจมาตั้งแต่ครั้งอดีต ซึ่งรัฐบาลก็ได้ให้ความสำคัญกับอนุรักษ์เกาะรัตนโกสินทร์ โดยได้มีการกำหนดโครงการการอนุรักษ์และพัฒนาเกาะรัตนโกสินทร์ มาตั้งแต่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) และจนถึงในปัจจุบัน การอนุรักษ์เกาะรัตนโกสินทร์ ก็ได้ถูกกำหนดตั้งระดับนโยบาย ระดับแผน จนถึงระดับแผนโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการควบคุมการพัฒนาในด้านต่างๆที่จะทำลายคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ของเกาะรัตนโกสินทร์ (ที่มา : แผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเกาะรัตนโกสินทร์ , สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม)

แต่ในพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1.8 ตารางกิโลเมตร ครั้งหนึ่งเป็นพื้นที่ที่คงสภาพของกิจกรรมไว้ตั้งแต่ครั้งอดีตส่วนใหญ่ไม่มีอาคารสร้างเพิ่มเติม ซึ่งได้แก่พื้นที่บริเวณโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ วัดวาอาราม สถาบันการศึกษา และสถาบันราชการ ในขณะที่อีกเกือบครึ่งหนึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวไปตามภาวะการณ์ต่างๆ ซึ่งได้แก่ พื้นที่บริเวณเพื่อการอยู่อาศัย และบริเวณเพื่อธุรกิจการค้าที่เรียกกันว่า " ย่านพาณิชย์กรรม "

ย่านท่าพระจันทร์ - ท่าช้างเป็นย่านพาณิชย์กรรมเดิม ที่ตั้งอยู่ในเกาะรัตนโกสินทร์อันเป็นเขตอนุรักษ์ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยมีบทบาทในการเป็นย่านพาณิชย์กรรมที่มีความสำคัญ อันเนื่องมาจากองค์ประกอบทางกายภาพและกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่โดยรอบ เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา หน่วยงานราชการ และด้วยบทบาทในการเป็นจุดเชื่อมต่อของระบบการสัญจรที่สำคัญระหว่างทางน้ำและทางบก และระหว่างฝั่งพระนครกับฝั่งธนบุรี

การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงขององค์ประกอบทางกายภาพและกิจกรรมของย่านท่าพระจันทร์ - ท่าช้าง ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่โดยรอบและระบบการสัญจร (แผนภูมิที่ 1.1 แสดงกรอบแนวความคิดในการศึกษา) เพื่อวิเคราะห์ ศักยภาพ แนวโน้ม ปัญหา และข้อจำกัดที่มีต่อการพัฒนาและนำเสนอแนวทางในการวางแผนพัฒนาที่เหมาะสม ซึ่งส่งเสริมกิจกรรมที่ตอบสนองต่อบทบาทและหน้าที่ ควบคู่ไปกับการพัฒนาสภาพทางด้านกายภาพภายใต้กรอบของการอนุรักษ์เกาะรัตนโกสินทร์เป็นสำคัญ

1.2) วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพ และกิจกรรมของย่านท่าพระจันทร์ - ท่าช้าง

1.2.2) เพื่อวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทางกายภาพ และกิจกรรม ที่เชื่อมโยงกับการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่โดยรอบ กับบทบาทในการเป็นจุดเชื่อมต่อของระบบการสัญจร

1.2.3) เพื่อศึกษาแผนโครงการที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์แนวโน้มในอนาคตทางด้านต่างๆ ปัญหา และข้อจำกัดโดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่โดยรอบและระบบการสัญจร

1.2.4) เพื่อนำเสนอแผนในการพัฒนาพื้นที่พาณิชย์กรรมย่านท่าพระจันทร์ - ท่าช้าง ภายใต้กรอบของการอนุรักษ์เกาะรัตนโกสินทร์

แผนภูมิที่ 1.1 แสดงกรอบแนวความคิดในการศึกษา (Conceptual Framework)

1.3) ขั้นตอนและวิธีการศึกษา

ขั้นตอนในการศึกษาแสดงในแผนภูมิที่ 1.2 (แผนภูมิที่ 1.2 แสดงขั้นตอน และวิธีการศึกษา) ได้แก่ การศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีทางผังเมืองและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น การวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัด และการเสนอแผนในการพัฒนาพื้นที่พาณิชยกรรมย่านท่าพระจันทร์ - ท่าช้าง

1.3.1) ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีทางผังเมือง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทางกายภาพและกิจกรรม ที่เชื่อมโยงกับการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่โดยรอบกับบทบาทในการเป็นจุดเชื่อมต่อของระบบการสัญจร การวางแผนพัฒนากิจกรรมของย่านพาณิชยกรรม ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาในด้านต่างๆ

1.3.2) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่

1.3.2.1) ลักษณะทางกายภาพทั่วไปในปัจจุบัน เช่น สภาพที่ตั้ง สภาพทางภูมิศาสตร์ การใช้ประโยชน์อาคารการใช้ประโยชน์ที่ดิน กรรมสิทธิ์ที่ดิน ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการของพื้นที่ศึกษา

1.3.2.2) ลักษณะทางด้านสังคม และกิจกรรม เช่น จำนวน ลักษณะของประชากรและผู้ใช้บริการ ประเภท จำนวน และลักษณะของกิจกรรมพาณิชยกรรม

1.3.2.3) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทางด้านกิจกรรมพาณิชยกรรม เช่น ลักษณะการเข้าถึง รูปแบบการสัญจร และการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่โดยรอบที่เกี่ยวข้อง

1.3.3) การวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัด ได้แก่

1.3.3.1) แผนโครงการในอนาคตที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา ซึ่งทำให้สามารถวิเคราะห์แผนโครงการต่างๆในระดับนโยบายที่จะเข้ามามีผลต่อพื้นที่ศึกษา และแนวทางหลักในการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

1.3.3.2) การวิเคราะห์แนวโน้มในอนาคตทางด้านต่างๆของพื้นที่ศึกษา ซึ่งทำให้สามารถเข้าใจได้ถึงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคตของพื้นที่ศึกษาตามสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน

1.3.3.3) ปัญหาของพื้นที่ศึกษา และมาตรการควบคุมทางผังเมืองที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้สามารถเข้าใจได้ถึงข้อจำกัดที่มีผลต่อพื้นที่ศึกษา และแนวทางหลักในการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

1.3.4) แผนในการพัฒนาพื้นที่ย่านท่าพระจันทร์ - ท่าช้างนั้น จะเป็นการประมวล และแปรผลการศึกษา และการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัด เป็นผลของกระบวนการศึกษา (Out - Put) ในการวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนการเสนอข้อเสนอนั้นๆที่เกี่ยวข้องที่ได้รับจากผลของการศึกษา

1.4) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการศึกษาจะเป็นสิ่งที่เพิ่มความรู้ความเข้าใจ ในการศึกษาความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบทางกายภาพและกิจกรรม กับเงื่อนไขปัจจัยที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์และคาดการณ์แนวโน้ม ศักยภาพ และข้อจำกัดของพื้นที่ เพื่อการวางแผนพัฒนาโดยกระบวนการปรับปรุงฟื้นฟูย่านพาณิชยกรรมภายในเขตพื้นที่การอนุรักษ์

แผนภูมิที่ 1.2 แสดงขั้นตอน และวิธีการศึกษา

